

ЕСТЕТСКО ОБЛИКОВАЊЕ ПУТНОГ ПОЈАСА ПРИ РЕКОНСТРУКЦИЈИ ПУТЕВА

Нада Вујанић, Оливера Пешић

Институт за урбанизацију А.Д., Београд, Србија

Резиме: *Изглед пејсажа у подручју уједињеног појаса је настао услед међусобног деловања природних и антропојених фактора. Квалитет пејсажа је његова главна особина и он зависи од визуелних и невизуелних атрибуција. Интеракцијом између пута и пејсажа долази до промене квалитета његових визуелних карактеристика што утиче на перцепцију простора и његове вредности од стране посматрача. То се олега у могућем губику регионалних карактеристика простора, разноврсности, и очуваних природних целина. Уз помоћ различитих елемената пејсажног уређења простора у околини уједињеног појаса могуће је ублажити и компензовати негативне утицаје, и уклопити пут у простор у облику новог екосистема.*

Кључне речи: *пут, пејсаж, уређење*

ROADSIDE LANDSCAPING AT ROAD RECONSTRUCTION

Abstract: *Roadside landscape as an area is characterized by action and interaction of natural and human factors". Landscape quality is recognized as the dominant feature of a landscape, which is based on a combination of the visual and non-visual attributes. Interactions between roads and the landscape which affect the landscape's visual attributes, impact mainly on people's perceptions of a landscape, and values which they place on a landscape. People's values can be affected through a loss of: regional identity; variety; naturalness. The mitigation and compensation opportunities provided by the various components of the roadside landscape mean that roads exhibit an ability to adjust to conditions, blend with the landscape, and adding a new ecosystem to the landscape.*

Key words: *road, landscape, planning*

1.0 УВОД

Пејсажно уређење путног појаса увек зависи од конкретних услова који су затечени на терену, па ће и естетика простора бити дефинисана овим чиниоцима. Елементи који дефинишу простор могу се посматрати кроз различите облике рељефа, типове вегетације, као и њене очуваности, присуство водених токова и акумулација, итд. За возача пејсаж се простире далеко колико може да види, па и варијације у изгледу простора утичу на његов коначни доживљај. Треба нагласити да управо ова разноликост простора утиче повољно на његов изглед, док је супротна ситуација са монотоним, тј. једноличним пејсажом. На коначан доживљај простора утичу и други чиниоци, као што су категорија саобраћајнице и брзина кретања возила на путу. На аутопутевима и путевима нижег ранга доживљај простора за возача је различит. Приликом вожње по аутопуту коју карактеришу веће брзине на возача ће посебно повољан ефекат имати смењивање већих просторних целина. То је

условљено брзином пре свега, јер при већим брзинама возач није у прилици да уочи мање детаље у пејсажу и честе смене просторних целина. Напротив, ово може утицати неповољно на концентрацију возача. Са друге стране, на путевима нижег ранга где су брзине којима са крећу возила мање, и пејсажно уређење путног појаса је другачије, јер је возач у прилици да уочи и мање елементе пејсажа.

2.0 МОДЕЛИ ПЕЈСАЖНОГ УРЕЂЕЊА

Приликом пејсажног уређења путног појаса у процесу рехабилитације и реконструкције пута, потребно је узети у обзир затечено стање на терену. На основу његовог изгледа примениће се различити модели код каснијег уређења.

Модел природног изгледа заснива се не обликовању простора који би се најбоље уклопио са постојећим стањем вегетације. То повољно утиче на смањење фрагментације простора, успостављање еколошких коридора, као и очување аутохтоног изгледа вегетације. Овај модел је нарочито погодан у подручјима која нису урбанизована у великој мери, а обухватају шумске комплексе и ниско растиње на његовом ободу и подручја под обрадивим површинама.

Слика 1. Природни модел пејсажног уређења путног појаса

Модел семи-природног изгледа пејсажа заснива се на уношењу како аутохтоних врста тако и оних које се не налазе на том подручју, али су добро прилагођене животним условима који ту владају. Сличан овом моделу је и такозвани семи-природни формални изглед пејсажа. За њега је карактеристично присуство геометријског уређења простора. То се огледа у сађењу дрвећа и жбуња и редовима или другим правилним геометријским облицима. Овакав модел се често примењује

у озелењавању путева који пролазе кроз урбана подручја, авеније или индустријска подручја.

Слика 2. Семи-природан формалан модел пејсажног уређења путног појаса

Модел који се примењује у близини водених површина има један значајан захтев. Све врсте морају бити прилагођене станишту са високим садржајем воде. Уколико пут прелази неки водени ток такође је потребно са одређеним врстама нагласити тај прелаз. Поред дрвенастих врста које се могу садити на већој удаљености уз саму ивицу пута могу се наћи и травнате површине или друго ниско растиње.

Слика 3. Модел пејсажа карактеристичан за водене токове

Модел травнатих површина поред самих трава подразумева и мање жбуње и неправилно распоређена стабла. Овакав тип уређење путног појаса користи се када је потребно нагласити далеке визуре или када друге методе нису применљиве а потребно је озеленити косине насипа и усека. У оваквим случајевима скоро увек је боље користити аутохтоне траве јер су много отпорније на станишне прилике, а у поређењу са унешеним врстама, пре освајају простор и брже се размножавају. Травнате површине такође могу да буду и прелазна форма у пејсажном уређењу путног појаса, или као трајни облик у руралним подручјима.

Слика 4. Травнати модел пејсажног уређења путног појаса

3.0 ИЗБОР ВРСТА

Избор врста биљака које би се користиле приликом пејсажног уређења простора пре свега зависи од локалних климатских услова, типа земљишта, аутохтоне вегетације и стања у коме се она налази, као и планиране динамика каснијег одржавања. Такође, од унете вегетације се очекује да испуни услове као што су прилагодљивост локалним условима, еколошка вредност, функционална вредност и естетска вредност. Највећи значај треба дати прилагодљивости локалним условима, јер је то предуслов за њихов опстанак, а одређен је пре свега падавинама и типом земљишта. Из овога се изводи закључак да највећи успех може да се очекује од аутохтоних врста. Сам избор ових врста даље се може сузити на основу њихове еколошке вредности. Оне се могу искористити у повезивању станишта са посебном заштитом у којима живе угрожене животињске врсте, као и очувању постојећих типова вегетације и њихово обogaћење у флористичком и еколошком смислу. Други важан критеријум приликом избора врста треба да буде и њихова функционалност. Пејсажно уређење путног појаса може се искористити и за смањење нивоа буке, регулисање струјања ветрова, утицаја на повећање засене, смањење ерозије и повезивање горњих слојева земљишта. За поменуте функције примењују се различите врсте у зависности од ефекта који се жели постићи, али

треба тежити да изабрана врста буде погодна са што више аспеката. Поред поменутих функција, посебну пажњу треба обратити и на естетску вредност флоре. То се односи на хабитус, изглед крошње, боју листова, период цветања и плодоношења.

4.0 ЗАКЉУЧАК

Приликом реконструкције и рехабилитације путева за потребе пејсажног уређења потребно је прво узети у обзир постојеће стање. На основу тих података, типа саобраћајнице, и предвиђених техничких мера врши се избор врста и модел пејсажног уређења. Коначан циљ је направити такав план пејсажног уређења путног појаса који би омогућио задовољење што већег броја критеријума уз примену аутохтоних врста велике еколошке вредности.

РЕФЕРЕНЦЕ

- [1] Traffic engineering practice 1999, Sydney
- [2] Highway design manual 2003, California
- [3] Road landscape guidelines 2005, Darwin
- [4] Conservation of roadsides and roadsides vegetation 2005, Victoria